

*Ба Шӯрои диссертатсионии 6D.KOA-050
Назди Донишгоҳи технологияи Тоҷикистон
(ш.Душанбе.)*

ТАҚРИЗИ

**муқарризи расмӣ ба диссертатсияи Раҳмонова Чамилахон
Абдухамидовна дар мавзуи «Коркарди технологияи маҳсулоти
функционалии қаннодии ордӣ бо иловаи ашёи ғайрианъанавӣ дар
мисоли топинамбур» барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои
техникӣ аз рӯи ихтисоси 05.18.01 – Технологияи коркард, нигоҳдорӣ
ва коркарди хӯшагиҳо, лӯбиёгиҳо, маҳсулоти ғалладона, мевагию
полезӣ ва ангурпарварӣ**

Мутобиқати диссертатсия ба ихтисос ва самти илм, ки аз рӯи он кори
илмӣ иҷро шуда ба химоя пешниҳод шудааст. Мавзуи диссертатсия ба
Шиносномаи ихтисоси 05.18.01. – Технологияи коркард, нигоҳдорӣ ва коркарди
хӯшагиҳо, лӯбиёгиҳо, маҳсулоти ғалладона, мевагию полезӣ ва ангурпарварӣ аз
рӯи бандҳои:

- коркарди технологияҳои нав ва такмилсозии технологияи истеҳсоли
маҳсулоти хӯшагиҳо, лӯбиёгиҳо, ғалладона, маҳсулоти мевагӣ ва сабзавотӣ,
ангурпарварӣ, нонӣ - макаронӣ, қаннодӣ, консервакунонӣ, хушккунии мева ва
сабзавот, омехтаҳои хӯрокӣ;

- коркарди технологияи намудҳои нави маҳсулот бо истифодаи маҳсулоти
ғайрианъанавӣ ва намудҳои нави ашё, омехтаҳои мураккаб ва маҳсулоти
нимтайёр бо танзими таркиби моддаҳои асосӣ ва чузъиёти фаъоли биологӣ,
тағйири таркиби кимиёвӣ барои ба вуҷуд овардани маҳсулоти нави дорои сифати
ғизонокии баланд ва сатҳи баланди истифодабарӣ ва инчунин чузъиёти маҳсулот
барои кӯдакон, маҳсулоти солим, маҳсус ва парҳезӣ;

- таҳқиқот ва коркарди асосҳои илмӣ ва таҷрибавии технология ва намудҳои маҳсулот бо истифодаи пурра ё қисман несткунии намнокӣ аз таркиби ашёи растанигӣ, тезяхкунии ашё, маҳсулоти нимтайёр ва маҳсулоти тайёр бо нигоҳдории ҳадди аксари моддаҳои серғизо, баланд бардоштани хусусиятҳои таъм ва тамиди муҳлати нигоҳдорӣ бо истифодаи усулҳои технологияи экологӣ;

- офаридани технологияҳои дарёфт ва истифодабарии иловагӣҳои хӯроқвории нимфункционалӣ, аз он ҷумла дар асоси маҳсулоти коркарди дубораи соҳаҳои коркарди комплекси агросаноатӣ мувофиқат мекунад.

Мубрамии мавзӯи диссертатсия. Зарурати баланд бардоштани сифати маҳсулоти хӯроқа аз ҷумла маҳсулоти қаннодии ордӣ, таъмини устувори бозори маҳсулоти хӯроқа дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дастгирии давлатии истехсолкунандагони ватанӣ, шаффофият ва таваҷҷуҳи махсусро дар шароити тағйирёбии иқлим инъикоси пурраро ба миён овардааст. Муҳимияти ҳалли масъалаҳои таъмини устувории коркарди технология ва дастурамали маҳсулоти хӯроқаи функционалии қаннодии ордиро бо иловаи концентрати топинамбур, инчунин нокифоягии омӯзиши ҷанбаҳои назариявӣю амалии он интихоби мавзӯи таҳқиқоти диссертатсиониро муайян намудааст.

Дарҷаи наwgонии натиҷаҳои дар диссертатсия ба дастоварда ва нуқтаҳои, ки ба ҳимоя пешниҳод мешаванд: Навгонии илмӣ таҳқиқот оид ба истифодабарии ҷунин растани беор ба монанди топинамбур ба таркиби маҳсулоти қаннодии ордӣ равона шудааст. Таъсири профилактикии топинамбур ба таркиби беҳамтои он муайян карда шуда, он имконият медиҳад, ки дар саноати озукаворӣ истифода бурда шавад. Бинобар он, таҳқиқоти ба ташкили маҳсулоти нави хӯроқаи таъиноти функционалии дар асоси топинамбур равонашуда имрӯзҳо аҳамияти назариявӣ ва амалӣ дорад.

Натиҷаҳои таҳқиқоти назариявӣю амалӣ унсурҳои зерини наwgонии илмиро дар бар мегирад, ки дар он коркарди дастурамал ва тарҳи технологияи истехсоли

маҳсулоти каннодии ордӣ дар асоси топинамбур ба роҳ монда шудааст. Инчунин бо роҳи ташхисҳои физикию химиявӣ мавҷудияти инулин дар таркиби топинамбур муайян карда шуда, ба таври муфассал таркиби химиявии концентрати топинамбур омӯхта шуда, бо таври илмӣ асоснок карда шудаанд, ки решамеваи мазкурро дар истеҳсоли маҳсулоти каннодии ордӣ истифода бурдан хеле муфид аст. Илман асоснок ва бо тариқи таҷрибавӣ имконияти истифодабарии объекти растанигии интихобшударо ба сифати манбаи моддаҳои арзишнок дар истеҳсоли маҳсулоти каннодии ордӣ нишон дода шудааст. Вояи оптималии иловаи концентрати топинамбур барои истеҳсоли маҳсулоти каннодии ордӣ пешниҳод карда шуда, оид ба хосиятҳои истеъмолкунандагии кулчақанди коркардшуда, ки ба таркибаш иловаи хокаи топинамбур истифода бурда шудааст, таҳқиқотҳои назаррас иҷро карда шудааст.

Нуктаҳои ба химоя пешниҳодшавандаи диссертатсия ин дар аввал омӯзиши бозори маҳсулоти каннодӣ (дар мисоли вилояти Суғд), интихоби ашёи хом барои истеҳсоли маҳсулоти коркардшаванда, таркиби химиявии ашёи хом, маҳсулоти нимтайёр ва тайёр, миқдори инулин дар таркиби хокаи топинамбур ва маҳсулоти каннодии ордӣ коркардшуда, технологияи истеҳсоли концентрати топинамбур дар намуди хока бо усули хушккунии конвексионӣ, баҳодиҳии нишондодҳои сифати ашёи хом, маҳсулоти нимтайёр ва тайёр бо нишондодҳои хуччатҳои меъёрӣ амалӣ карда шуда, ҳисоби дастурамал барои истеҳсол бо истифодаи ашёи ғайрианъанавӣ дар мисоли топинамбур ва коркарди маҳсулоти каннодии ордӣ бо вояҳои гуногун буда, инчунин тарҳи технологияи истеҳсоли маҳсулоти каннодии ордӣ бо иловаи концентрати топинамбур ба намуди хока, ки таъиноти функционалӣ дорад, бо назардошти параметрҳои технологӣ тартиб дода шуда, самаранокии иқтисодии маҳсулоти коркардшуда пешниҳод шудааст.

Объекти таҳқиқотро топинамбури истехсоли ватанӣ, концентрати дар асоси топинамбур истехсолшуда ва таъсири концентрати истехсолшуда ба таркиби маҳсулоти қаннодии ордӣ ташкил медиҳад.

Мавзуи таҳқиқот. Коркарди технологияи маҳсулоти функционалии қаннодии ордӣ бо иловаи ашёи ғайрианъанавӣ дар мисоли топинамбур ҳамчун мавзуи таҳқиқот қарор дода шудааст.

Фарзияи таҳқиқот аз он иборат аст, ки ба афзоиши номгӯи маҳсулоти қаннодии ордӣ, такмили дастурамали он ва беҳтар гардидани нишондодҳои органолептикӣ ва физикию химиявӣ оварда мерасонад.

Соҳтори диссертатсия. Кори диссертатсионӣ аз муқаддима, чор боб, хулоса ва пешниҳод, феҳристи адабиёт иборат буда, он дорои 30 ҷадвал, 9 расм, 7 диаграмма ва 156 саҳифаи матни компютерӣ мебошад.

Интишорот аз рӯи мавзуи диссертатсия. Муқаррароту натиҷаҳои асосии таҳқиқоти илмӣ дар 11 кори илмӣ муаллиф, аз ҷумла 1 нахустпатент, 3 мақола дар маҷаллаву нашрияҳои мансуб ба феҳристи маҷаллаву нашрияҳои тақризшавандаи ҚОА ва 3 мақола дар ИИИР (РИНЦ), 4 мақола дар конференсҳои байналмилалӣ ва ҷумҳуриявӣ нашр шудаанд. Ҳаҷми умумии интишорот оид ба мавзуи диссертатсия 6,1 ҷузъи чопиро ташкил медиҳад.

Дар муқаддима мубрамияти мавзуи таҳқиқоти диссертатсионӣ, сатҳи илмӣ омӯзиши он асоснок карда шуда, ҳадафу вазифаҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ, объект, предмет ва методҳои таҳқиқот муайян гардида, навгонии илмӣ ва аҳамияти назариявӣ амалии диссертатсия ифода шудаанд. Дар боби якум – «Тафсири адабиёт» ҷамъбасти тавсиф ва таснифи ашёи хоми барои истехсоли маҳсулоти ба коркард истифодашаванда, хусусиятҳои ғайриҷараёни топинамбур, технологияҳои мавҷудбудаи истехсоли маҳсулоти ғизоии функционалӣ дар асоси топинамбур, омӯзиши бозори маҳсулоти хӯрока дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ва талабот ба онҳо баррасӣ гардидаанд.

Боби дуум – «Усулҳои тадқиқот» тартибдиҳии нақшаи тадқиқот, хосиятҳои ашёи хоми дар коркард истифодашаванда, усулҳои ташҳиси органолептикии хосиятҳои ашёи хом, маҳсулоти нимтайёр ва тайёр, усулҳои ташҳиси физикию химиявии хосиятҳои ашёи хом, маҳсулоти нимтайёр ва маҳсулоти тайёрро дар бар мегирад.

Боби сеюм – «Қисми таҳқиқотӣ» баҳодиҳии сифати топинамбур, концентрати он ва технологияи истеҳсоли маҳсулоти нимтайёр дар асоси он, баҳодиҳии сифати маҳсулоти нимтайёр, истифодабарии раванди хушккунии конвексионӣ дар истеҳсоли концентрати топинамбур, технологияи истеҳсоли кулчақанд бо иловаи концентрати топинамбур бо вояҳои гуногун ва баҳодиҳии сифати маҳсулоти тайёр, тарҳи технологияи маҳсулотро дар бар мегирад.

Дар боби чорум – «Самаранокии иқтисодӣ» самаранокии дастурамали маҳсулоти коркардшуда, арзиши аслӣ, даромаднокии маҳсулот ва нархи воҳиди маҳсулоти тайёр таҳлил карда шудааст.

Дар хулоса натиҷаҳои асосии таҳқиқоти диссертатсионӣ ҷамъбаст карда шудаанд, инчунин барои истеҳсоли маҳсулоти коркардшуда ба истеҳсолот тавсия ва пешниҳод оварда шудааст.

Саҳми шахсии докталаб барои дарёфти дараҷаи илмӣ дар таҳқиқот. Нақшаи иҷрои кори илмӣ ва ҷамъбасти натиҷаҳои он бо иштироки бевоситаи унвонҷӯӣ анҷом дода шуда, муаллиф метавонад тавассути он дар таҷрибаҳои методикаи арзёбии самаранокии баҳодиҳии ашёи хом, маҳсулоти нимтайёр ва маҳсулоти коркардшуда саҳми худро гузошта, тавсияҳои амалиро барои фаъолияти бомароми истеҳсоли маҳсулоти қаннодии ордӣ бо иловаи ашёи ғайрианъанавӣ таҳия намояд. Натиҷаҳои таҳқиқот дар конференсҳо ва семинарҳои илмию амалии ҷумҳуриявӣ ва берун аз он муҳокима гардида, баҳои мусбат гирифтанд.

Мутобиқати ба расмийтдорони диссертатсия ба талаботи Комиссия.

Умуман, сохтор ва мазмуни диссертатсия ба талаботи ҚОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мутобиқат мекунад. Новобаста ба ин, таҳқиқоти диссертатсионӣ баъзе камбудӣ ва норасогихо дорад. Ба монанди:

1. Дар боби 1 “Тафсири адабиёт” оиди олимони ватанӣ, ки бо корҳои илмӣ оиди коркард ва парвариши топинамбур иҷро намудаанд, маълумот хеле кам оварда шудааст?

2. Дар зербобҳои 1.3. Хусусиятҳои фоидаоварии топинамбур на ҳамаи хосиятҳои он муфасссал шарҳ дода шудааст, инчунин дар зербоби 1.4. Технологияҳои мавҷудбудаи истеҳсоли маҳсулоти ғизоии функционалӣ дар асоси топинамбур на ҳамаи номгӯи маҳсулотҳои ғизоӣ оварда шудааст?

3. Оиди моддаи асосии таркиби топинамбур инулин формула, хосиятҳои физики ва химиявӣ ва намудҳои он маълумот нопурра аст?

4. Дар боби 2 “Усулҳои таҳқиқот” таҳлили миқдори моддаҳои пектинӣ нопурра шарҳ дода шудааст?

5. Барои чи муллиф дар диссертатсия танҳо бо ду навъи топинамбур таҳлил гузаронидааст, ҳол он, ки дар Ҷумҳурии Тоҷикистон зиёда аз 20 навъи топинамбур мавҷуд аст?

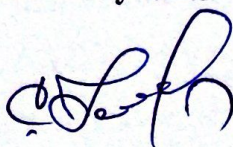
6. Дар боби 3 “Натиҷаҳои таҳқиқот” такрорёбии усулҳои таҳлил ба назар мерасад.

7. Ғаллатҳои имлоӣ дар баъзе саҳифаҳои диссертатсия ҷой доранд (саҳ: 11, 43, 76, 127).

Эродҳои номбаршуда ҷиддӣ набуда, онҳо ислоҳшавандаанд ва характери тавсиявӣ доранд, ки ба сатҳи баланди илмию амалии таҳқиқоти анҷомдода таъсири манфӣ намерасонанд.

Хулосаи чамъбастӣ оид ба сазовор доништан ё надоништани довталаб ба дараҷаи илмии дахлдор. Кори диссертатсионӣ дар мавзуи «Коркарди технологияи маҳсулоти функционалии қаннодии ордӣ бо иловаи ашёи ғайрианъанавӣ дар мисоли топинамбур» ба талаботи “Тартиб додани дараҷаҳои илмӣ”, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267 тасдиқ шудааст, ба пуррагӣ ҷавобгӯ буда, муаллифи диссертатсия Раҳмонова Ҷамилахон Абдухамидовна сазовори гирифтани дараҷаи илмии номзади илмҳои техникӣ аз рӯи ихтисоси 05.18.01 – “Технологияи коркард, нигоҳдорӣ ва коркарди хӯшагиҳо, лӯбиёгиҳо, маҳсулоти ғалладона, мевагию полезӣ ва ангурпарварӣ” мебошад.

Номзади илмҳои кимиё,
ходими пешбари илмии озмоишгоҳи
“Кимиёи пайвастагиҳои калонмолекулавӣ”-и
Институти кимиёи ба номи
В.И. Никитини академияи
Миллии илмҳои Тоҷикистон

Усманова Сураё Раҳматҷоновна

734063, Ҷумҳурии Тоҷикистон
ш. Душанбе, куч. Айни, 299/2
Институти кимиёи ба номи
В.И. Никитини академияи
Миллии илмҳои Тоҷикистон

тел. +992 919 19 64
E-mail: surayya.usmanova@gmail.com

Имзои Ҷ.И.Х., Х.Р.Усманова С. Р. – ро тасдиқ менамоям,
Сардори ДК Институти кимиёи ба номи
В.И. Никитини академияи Миллии илмҳои Тоҷикистон

Раҳимова Ф.